

gewetens *vorming*

van jeugdige
zedendelinquenten

1

Ruud Bullens

Gewetensvorming 17-01-05

Het geweten: een complex fenomeen

Nederlands: het 'geweten';

Engels: *Con-science*: **samen** weten;

De vraag luidt vanzelfsprekend: hoe ontwikkelt
zich dit 'samen-weten'?

2

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Enige belangrijke voorwaarden voor de gewetensvorming

- Ontwikkeling van de hersenen
- Ontwikkeling van het denken
- Morele ontwikkeling

3

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

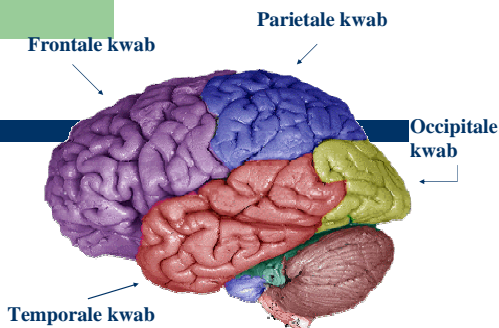
Ontwikkeling van de hersenen (1)

Organisatie en planning

4

Ruud Bullens

Gewetensvorming 17-01-05

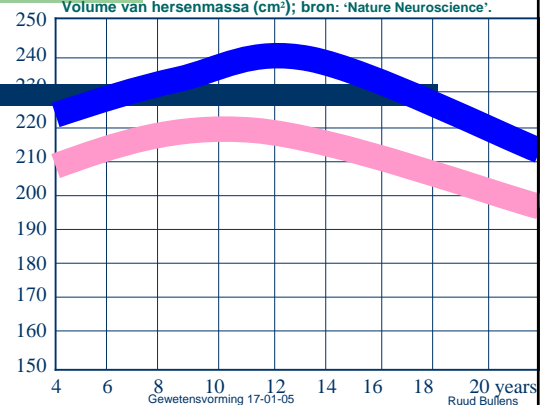
5

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Frontale kwab: organisatie en planning

Volume van hersenmassa (cm³); bron: 'Nature Neuroscience'.

6

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

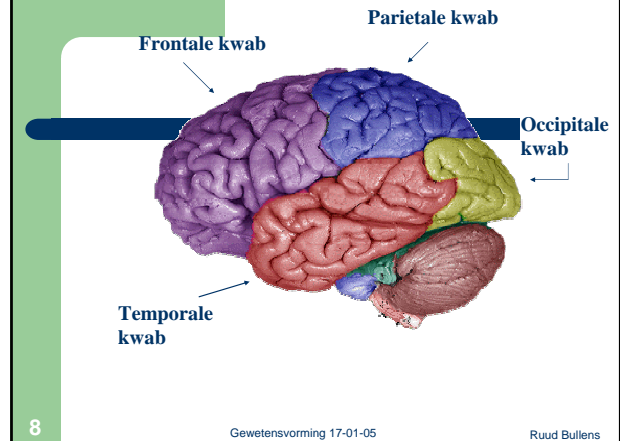
Ontwikkeling van de hersenen (2)

Emotionaliteit en taal

7

Ruud Bullens

Gewetensvorming 17-01-05

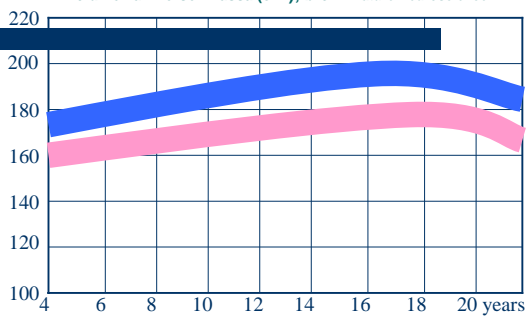
8

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Temporale kwab: emotionaliteit en taal

Volume van hersenmassa (cm³); bron: 'Nature Neuroscience'.

9

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Belangrijkste conclusie: het vermogen om (cognitief) te plannen en organiseren is actief en effectief vanaf de leeftijd van ongeveer 12 jaar.
De emotie en taal, en daarna: integratie tussen cognitie en emotie, volgen pas vele jaren

10

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

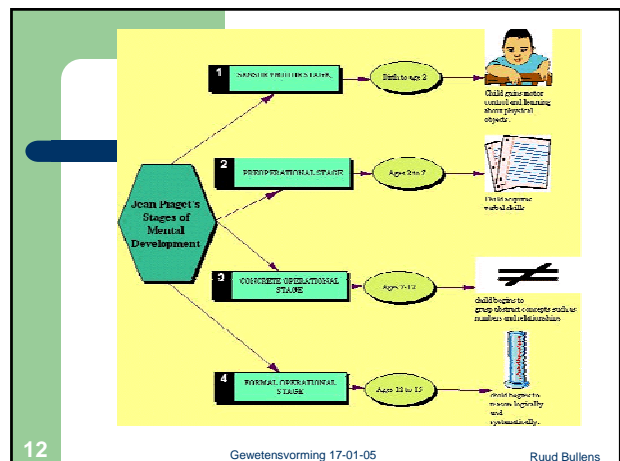
Ontwikkeling van het denken

Van concreet naar abstract

11

Ruud Bullens

Gewetensvorming 17-01-05

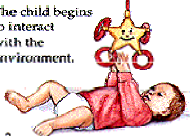

12

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

13

<p>SENSORIMOTOR STAGE</p> <p>The child begins to interact with the environment.</p> <p>0-2</p>	<p>PREOPERATIONAL STAGE</p> <p>The child begins to represent the world symbolically.</p> <p>2-6 or 7</p>
<p>CONCRETE OPERATIONAL STAGE</p> <p>The child learns rules such as conservation.</p> <p>7-11 or 12</p>	<p>FORMAL OPERATIONAL STAGE</p> <p>The adolescent can transcend the concrete situation and think about the future.</p> <p>12-Adulthood</p>

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

14

Belangrijkste conclusie: de overgang van het concrete naar het abstracte denken vindt plaats op de leeftijd van ongeveer 12 jaar. Vanaf die leeftijd kan diepergaande reflectie op het eigen handelen plaatsvinden.

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

15

Morele ontwikkeling

De zes fasen volgens Kohlberg/Lickona

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

16

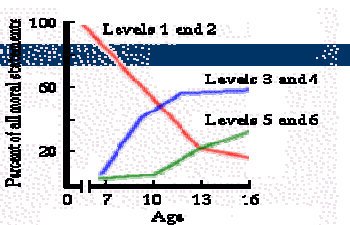
SOURCE: KOHLBERG, (1963,1981)

Kohlberg's Levels of Moral Development

LEVEL	STAGE	CHARACTERISTICS OF STAGE/LEVEL
A Preconventional	Stage 1	PUNISHMENT-OBEDIENCE ORIENTATION
	Stage 2	INSTRUMENTAL RELATIVIST ORIENTATION
B Conventional	Stage 3	INTERPERSONAL CONCORDANCE ORIENTATION
	Stage 4	AUTHORITY AND SOCIAL-ORDER MAINTAINING ORIENTATION
C Postconventional Autonomous, or Principled	Stage 5	SOCIAL-CONTRACT LEGALISTIC ORIENTATION <i>Vanaf de adolescentie....</i>
	Stage 6	UNIVERSAL ETHICAL PRINCIPLE ORIENTATION <i>Sommige volwassenen</i>

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

17

Figure 2 - Moral stage as a function of age
From Glitman [2], p. 600

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

18

Morele ontwikkeling in de puberteit/adolescentie

- Zoektocht naar normen en waarden;
- Ouderlijke normen en waarden ter discussie stellen;
- Intentioneel kunnen denken;doelen voor ogen hebben;
- Zaken vanuit verschillende gezichtspunten kunnen beschouwen; voors en tegens tegen elkaar kunnen afwegen;
- Al te strenge gewetensvorming kunnen relativeren.

Gewetensvorming 17-01-05 Ruud Bullens

Belangrijkste conclusie: vanaf de leeftijd van ongeveer 12 jaar is het kind in staat om over morele dilemma's na te gaan denken. Waarschijnlijk is rond het 18de levensjaar de **vorming** van het geweten *in enige mate* voltooid

19

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Gewetensvorming: overvragen we onze jongeren niet ???? (1)

Vooropgesteld: ik zal op geen enkele wijze seksueel gewelddadig of misbruikgedrag anderszins goedkeuren. Nooit!

Wat ik wel wil aantonen is dat bepaalde jongeren forse experimenteerfouten kunnen maken en met *enig* vallen en opstaan kunnen leren om zich als respectvol seksueel partner op te stellen.

20

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Gewetensvorming: overvragen we onze jongeren niet ???? (2)

De helft van de jeugdige zedendelinquenten blijkt *first offender* te zijn en te blijven. Een duidelijk **caveat** hierbij: dit is **voor zover bekend**; niet uit te sluiten valt immers dat ze al eerder, bijvoorbeeld 2 of meer andere zedendelicten kunnen hebben gepleegd, waarvan geen aangifte is gedaan. Hoe dan ook: deze groep van jongeren stopt (voor zover bekend) nadat ze voor de eerste keer zijn aangehouden.

21

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Gewetensvorming: overvragen we onze jongeren niet ???? (3)

Van de andere helft, die wel recideveert, behoort ongeveer 80% - dat wil zeggen 40% van de totale groep van zedendelinquenten - tot de groep '**generalisten**'.

Ongeveer 20% - dat wil zeggen 10% van de totale groep van zeden-delinquenten - behoort tot de groep '**specialisten**'.

22

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Gewetensvorming: overvragen we onze jongeren niet ???? (4)

- **Generalisten** zijn jongeren die over *alle* grenzen heengaan, een antisociale inslag hebben. Daarbij gaan ze óók gemakkelijk over de grenzen van seksuele integriteit van de ander heen. Volgens de theorie van Moffitt stopt echter het overgrote deel van hen wanneer de adolescentie ophoudt en ze de volwassenheid ingaan (*adolescence limited delinquency*). Mogelijk hangt dit samen met eerdergenoemde rijping.

23

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Gewetensvorming: overvragen we onze jongeren niet ???? (5)

- **Specialisten** - veelal kindmisbruikers - plegen alleen zedendelicten en geen anderssoortige delicten. Vanuit Canadese longitudinale *follow up*-onderzoeken is bekend dat het aantal jeugdige kindmisbruikers een absolute piek bereikt met 13 à 14 jaar, de curve daarna snel afneemt en een dal bereikt met 20 à 21 jaar. Daarna gaat de curve weer langzaam naar boven. Niet uit te sluiten valt dat het hierbij - zeker voor een deel - om een relatief nieuwe generatie van volwassen pedoseksuelen gaat.

24

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Voorlopige conclusie....

- We hebben het over gewetens*vorming*. Dit is een moreel rijpingsproces dat vorm krijgt in de vroege volwassenheid. Veel jongeren zullen op cognitieve gronden weten wat wel en wat niet goed is, en daar vervolgens ook naar leven/handelen. Sommige jongeren zullen experimenteerfouten maken op hun seksuele ontdekkingstochten. Anderen zullen hun antisociale gedrag (waaronder zedendelicten) nog een tijdje voortzetten, maar daarmee stoppen. Ook de zedenspecialisten blijken niet als vanzelfsprekend door te gaan met het plegen van zedendelicten.....

25

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (1)

- In de eerste plaats is daar de natuurlijke seksuele drang. Drang = *door een magneet* als het ware naar iets worden *toegetrokken*. Het *cognitief samen* weten dat zomaar toegeven aan deze drang niet goed is, hoeft nog niet te impliceren dat dit ook emotioneel al is geïntegreerd in de persoonlijkheid van de jongere (iets wat zich, zoals we hebben gezien, *later* in de ontwikkeling zal voltrekken) .

26

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (2)

- Tegenover genoemde *drang* staat *dwang*. Waar drang een *toenaderings*functie heeft (*approach*), heeft dwang een *vermijdings*functie (*avoidance*). Drang levert een beloning op, terwijl dwang angst genereert (= straf).

Drang is *egosyntoon* (beloningsfunctie)

Dwang is *egodystoon* (angstfunctie)

27

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (3)

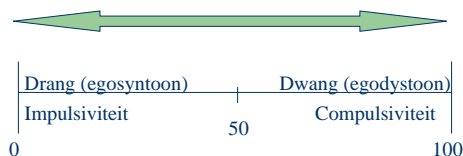
- Waar drang aan de linkerkant van een denkbeeldig continuüm staat en verbonden is met impulsiviteit, staat dwang aan de rechterkant van dit continuüm en is verbonden met compulsiviteit.
- Impulsiviteit gaat samen met egosyntone (= lekker in je vel zitten/beloning) aspecten, terwijl compulsiviteit samengaat met egodystone aspecten (*stress/distress*'straf').

28

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (4)

29

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (5)

Impulsiviteit en compulsiviteit zijn géén volledig van elkaar gescheiden kenmerken.

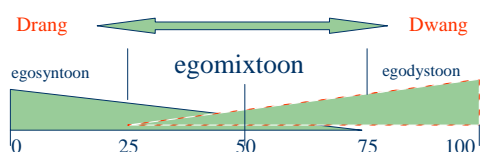
De met impulsiviteit verbonden egosyntone aspecten kunnen zich ook *mengen* met egodystone aspecten. Op genoemd continuüm, waarvan de egosyntone en egodystone aspecten de uitersten vormen, ligt een zone die ik het *egomixtone* gebied zou willen noemen

30

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Drang vs. dwang (1)

31

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Drang vs. dwang (2)

- 0-25: volledig gewenst/gewild (egosyntoon). We hebben het hier over consensuele seksualiteit (*approach*/ beloning).
- 25-50: *grotendeels gewenst*, maar ook een beetje angstbeladen (= egomixtoon+). We hebben het hier over bijvoorbeeld aanranding/verkrachting met achteraf een (zeker) schuldgevoel.

32

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Drang vs. dwang (3)

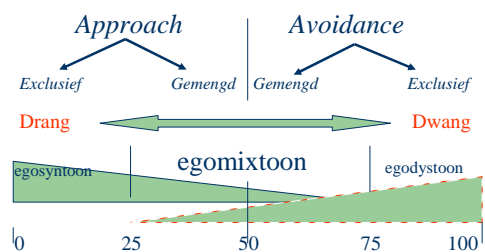
- 50-75: *grotendeels* angstbeladen, maar ook een klein beetje gewenst (= ego-mixtoon-). We hebben het hier over *misregulatie*: de pleger kan zich zeer lange tijd beheersen, maar dan opeens geeft hij zich toch over aan zijn impulsen.
- 75-100: volledig ongewenst/ongewild (egodystoon). [Theoretisch geval]

33

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Drang vs. dwang (4)

34

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (6)

Naast eerdergenoemde *drang* is daar ook het *groepsgeweten*: met name wordt dit bij allochtone jongeren aangetroffen die groepsdelicten plegen. Niemand is hoofdelijk verantwoordelijk voor wat hij doet. Navrante *self serving biases* (die meid doet het toch al met iedereen) dienen er vervolgens toe om recht te praten wat krom is. Eenmaal apart van de groep weten deze jongeren vaak precies wat wel en wat niet mag/hoort.

35

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen??? (7)

Naast eerdergenoemde drang en het groepsgeweten zijn er vanzelfsprekend ook jongeren die een *defect* geweten hebben. Dit is wat Moffitt de '*life course persistent delinquent*' heeft genoemd. De beleving van het delict is volledig egosyntoon.

36

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Wat maakt dat sommigen zedendelicten plegen?? (8)

Een egosyntone beleving geldt ,tot slot, ook voor de meeste kernpedoseksuelen die voor zichzelf **weten** dat het goed is wat zij op seksueel gebied met kinderen doen, maar weigeren om daar een **samen-weten** van te maken.....

37

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens

Tot slot,

Behandeling van jeugdige zedendelinquenten richt zich op een *andere* (dan alleen maar seksuele) ontdekkingstocht, namelijk die van het **samen leren weten** wat 'passende' seksuele omgang met de ander inhoudt.

Dit is een vorm van omgang die getuigt van het nodige respect voor *de ander*, maar tevens van een stevige dosis zelfrespect, want wie zichzelf niet respecteert.....

38

Gewetensvorming 17-01-05

Ruud Bullens